

**MINISTERIET FOR
BØRN, UNDERVISNING
OG LIGESTILLING**
STYRELSEN FOR
UNDERVISNING OG KVALITET

Forskningscirklerne: Midtvejsnotat sommer 2016

Brug for alle unges vejledningsindsats 2015-2018: Indsats 2

Af Ulla Højmark Jensen, Ungdoms- og Uddannelsesforsker Ph.d.

Forskningscirklerne: Midtvejsnotat sommer 2016

Brug for alle unges vejledningsindsats 2015-2018: Indsats 2

Af Ulla Højmark Jensen, Ungdoms- og Uddannelsesforsker Ph.d.

FORSKNINGSCIRKLERNE: MIDTVEJSNOTAT SOMMER 2016	1
1. INDLEDNING	2
1.1. PROJEKTETS BAGGRUND OG FORMÅL	2
1.2. KORT OM FORSKNINGSCIRKLER	3
1.3. KORT OM RAMMERNE OM FORSKNINGSCIRKELARBEJDET	3
2. PROCES OG FORELØBIGE RESULTATER	4
2.1. FORSKNINGSCIRKEL 1: UNGE FRA UDDANNELSESFREMMEDE MILJØER	5
DELTAGERE I FORSKNINGSCIRKEL 1	5
CIRKELMØDERNE	5
OPSAMLING PÅ DEN TEORETISKE FORANKRING AF FORSKNINGSCIRKEL 1	7
PERSPEKTIVER I FORHOLD TIL DET FREMTIDIGE ARBEJDE I FORSKNINGSCIRKEL 1	8
LÆSTE TEKSTER I FORSKNINGSCIRKEL 1	8
2.2. FORSKNINGSCIRKEL 2: FORÆLDRESAMARBEJDE	8
DELTAGERE I FORSKNINGSCIRKEL 2	8
CIRKELMØDERNE	8
OPSAMLING PÅ DEN TEORETISKE FORANKRING AF FORSKNINGSCIRKEL 2	12
PERSPEKTIVER I FORHOLD TIL DET FREMTIDIGE ARBEJDE I FORSKNINGSCIRKEL 2	12
LÆSTE TEKSTER I FORSKNINGSCIRKEL 2	12
2.3. FORSKNINGSCIRKEL 3: PSYKISK SÅRBARE UNGE	13
DELTAGERE I FORSKNINGSCIRKEL 3	13
CIRKELMØDERNE	13
OPSAMLING PÅ DEN TEORETISKE FORANKRING AF FORSKNINGSCIRKEL 3	16
PERSPEKTIVER I FORHOLD TIL DET FREMTIDIGE ARBEJDE I FORSKNINGSCIRKEL 3	16
LÆSTE TEKSTER I FORSKNINGSCIRKEL 3	17
3. OPSAMLENDE REFLEKSIONER OG ANBEFALINGER	17
3.1. CENTRALE STYRKER OG SVAGHEDER I PROJEKTET	17
AT ARBEJDE PÅ TVÆRS	17
AT ARBEJDE PROCESORIENTERET	18
AT HAVE LEDELSESOPBAKNINGEN	18
3.2. REFLEKSIONER OG STATUS	19

1. Indledning

Formålet med dette midtvejsnotat er at sætte fokus på det arbejde, der er foregået i forskningscirklerne de første seks måneder af projektperioden og at perspektivere dette i forhold til indsatsens mål. Notatet er bygget op således, at projektets baggrund og formål kort skitseres i det nedenstående. Dette efterfølges af et afsnit, hvor forskningscirklernes arbejdsproces beskrives og perspektiveres. Til slut samles der op i nogle overordnede overvejelser over styrker og svagheder i forskningscirkelarbejdet og refleksioner over mulige fokusområder for næste periodes arbejde.

1.1. Projektets baggrund og formål

I satspuljeaftalen for 2015 er der afsat midler til, at projektet ”Brug for alle unge” (i det følgende benævnt BFAU) skal arbejde med at understøtte Ungdommens Uddannelsesvejledning (UU) i deres arbejde med de ikke-uddannelsesparate unge. Dette arbejde aktualiseres i kølvandet på den seneste reform af erhvervsuddannelserne samt ændringerne i Vejledningsloven, der sigter mod, at UU i fremtiden skal fokusere deres indsats på de ikke-uddannelsesparate unge. BFAU skal i perioden 2015-2018 arbejde sammen med UU-centre for at lave et metodeløft i forholdet til det nye, smallere fokus.

BFAU har tilrettelagt arbejdet igennem tre indsats. I indsats 1 samarbejdes der med 10 UU-centre, hvor der er særligt store udfordringer med målgruppen: de ikke-uddannelsesparate unge. I indsats 2 samarbejdes der med 15 UU-centre med fokus på at udvikle og afprøve udvalgte vejledningsmetoder og koncepter i UU's vejledning af målgruppen, og i indsats 3 er der fokus på kommunikation, formidling og videndeling.

Nærværende arbejdsnotat handler alene om indsats 2, hvor formålet er at udvikle og afprøve udvalgte vejledningsmetoder og koncepter i UU's vejledning af målgruppen. Indsatsen er tilrettelagt således, at BFAU har udvalgt 15 UU-centre i hele landet og grupperet dem i tre forskningscirkler med hver deres overordnede tema.

Udvælgelsen af centre og temaer for forskningscirklernes arbejde er fremkommet efter grundig research udført af BFAU. Alle UU-centre i hele landet har modtaget besøg fra BFAU, og centrene har bidraget med deres oplevede behov for kompetenceløft i forhold til arbejdet med de ikke-uddannelsesparate unge. Det er disse tilbagemeldinger, der har dannet grundlag for udvælgelsen af de tre temaer: unge fra uddannelsesfremmede miljøer, forældresamarbejde og psykisk sårbare unge. Udvælgelsen af UU-centre til de tre forskningscirkler beror først og fremmest på en geografisk spredning og sekundært på en vurdering af om det enkelte UU-center vil kunne profitere af forskningscirkelarbejdet. Den geografiske spredning betyder, at forskningscirkel 1 har UU-centre fra Sjælland/Fyn, forskningscirkel 2 har UU-centre fra Syddanmark og forskningscirkel 3 har UU-centre fra Midt- og Nordjylland. I hver cirkel indgår vejledere fra fem UU-centre. Med henblik på lokal forankring deltager to-fire UU-vejledere fra hvert UU-center, således at hver cirkel har 12-15 deltagere (i alt deltager 40 vejledere).

1.2. Kort om forskningscirkler

Hvorfor: Ideen med forskningscirklerne er at give de deltagende vejledere mulighed for fordybelse i de temaer og forhold, der optager dem og deres kolleger i hverdagen på centrene, herunder udvikle og afprøve udvalgte vejledningsmetoder og koncepter i UU's vejledning af målgruppen. Målet for forskningscirklerne er, at der skal opstå ny viden hos deltagerne, hvilket skal nås ved at give plads til refleksion, nytænkning og undersøgelse af egen og andres praksis. Dette 'nedefra'-perspektiv skal sikre ejerskab og relevans for den enkelte og for centrene samt bidrage til forankring efter projektperioden.

Hvordan: I starten af projektperioden etableres forskningscirkler for de udvalgte deltagende vejledere. Forskningscirklerne er tematiseret således, at de tre cirkler har hvert deres perspektiv på arbejdet med de ikke-uddannelsesparate unge. Forskningscirklerne beslutter sig på de første møder til, hvordan de vil arbejde med temaet og hvilke mere specifikke fokusområder, de ønsker at gå i dybden med. Forskningscirklerne skal i deres arbejde hen over hele projektperioden give rum til refleksioner og kvalificering af temaet og fokusområderne. Der vil bl.a. være læsning af fælles faglitteratur, idégenerering af nye praksisser, refleksioner over afprøvning af ny praksis og analyse af egen og andres praksis.

Forskningscirklerne holder møde en gang om måneden á tre timers varighed, som foregår på skift hos de involverede UU-centre. Mødeaktiviteten foregår over knap 1 ½ år med møde ca. en gang om måneden, i alt 12 mødegange.

Produkt: Forskningscirklen skal som afslutning på forløbet lave et produkt, der kan være med til at fastholde og dele den viden og de refleksioner, der er opstået undervejs. Deltagerne er endvidere forpligtet til at arbejde på, at resultaterne breder sig som ringe i vandet på de enkelte centre. Resultatet af arbejdet i forskningscirklerne skal endvidere danne afsæt for næste fase i BFAU's indsats 2. Her skal UU-centrene vælge en særlig metode eller tiltag, som er udviklet og/eller afprøvet under forskningscirkelarbejdet, og som det enkelte UU-center ønsker at arbejde projektorienteret videre med i en større skala med særlig henblik på forankring. (Denne fase involverer ikke forskeren).

1.3. Kort om rammerne om forskningscirkelarbejdet

Ulla Højmark Jensen (forsker) deltager i alle tre forskningscirkler som cirkelleder og er samtidigt den, der samler den erfaring og viden, der opstår undervejs op i to notater: et midtvejsnotat og en afsluttende rapport. Desuden deltager (så vidt muligt) en eller to af BFAUs konsulenter i cirkelmøderne, hvor de bidrager til vidensopsamling og erfaringsudveksling undervejs i cirkelarbejdet.

Forskningscirklerne mødes i alt 12 gange. De tre møder foregår i ministeriet som del af opstartsseminar, midtvejsseminar og afslutningsseminar. De resterende ni møder bliver holdt i forårs- og efterårssemestrene en gang om måneden á tre timers varighed og foregår på skift hos de involverede UU-centre.

Arbejdet i forskningscirkler er altid resultatorienteret, idet der skal foreligge et produkt ved forskningscirkelens afslutning. Produkt som begreb skal her forstås bredt som fx udvikling af nye

vejledningsmetoder eller afprøvning af metoder, der ikke har været anvendt i centrene før, etablering af nye samarbejdskoncepter, nye måder at organisere vejledernes tid på, nye måder at kommunikere om og med ikke-uddannelsesparate unge på, konkrete dokumenter eller aktiviteter for særlige målgrupper (fx forældrene) eller flytning af vejledning til der, hvor de unge er. Til hvert møde aftaler man, hvad der skal gøres til næste møde, fx læsning af litteratur, afprøvning af bestemte vejledningsmetoder i egen praksis eller andre aktiviteter. Det betyder, at UU-lederne skal afsætte tid til vejlederne til både at deltage i forskningscirklerne og forberede næste møder, afprøve metoder, skrive logbog eller lignende. Cirkellederen kan også invitere en ekstern vejledningsfaglig ressource til et møde, hvis der er brug for det, fx som inspirator, oplægsholder eller regulær underviser.

2. Proces og foreløbige resultater

Frem til sommeren 2016 har forskningscirklerne afholdt 5 møder hver. Det første møde var en del af opstartsseminaret. Til dette møde forelå der en fælles dagsorden for alle cirklerne. Dagsordenen til første møde var ens for alle cirklerne. Der var fokus på, at UU-centrene skulle præsentere sig for hinanden og finde frem til fælles ønsker om fokusområder for cirkelns arbejde. De resterende fire møder har hver været af tre timers varighed og har været afholdt på skift hos de deltagende UU-centre. Centrene har på skift været ansvarlige for at lave dagsorden og tage beslutning om, hvilke af de faglige tekster og temaer, som cirkelns deltagere fandt interessante, der skulle på dagsordenen til møderne.

Dagsordenen til de enkelte møder er på tværs af cirklerne bygget op over samme skabelon. Efter velkomst og indledende formaliteter (godkendelse af referat m.v.) er der et fagligt oplæg og diskussion. Dette kan så føres videre i mere strukturerede og tematiserede arbejder med et tema, fx således at cirklerne deler sig op og arbejder i mindre grupper med forskellige metodiske/teoretiske perspektiver på en case. Mødets sidste halve til hele time bruges på at tale om, hvordan man kan arbejde hen imod det fælles produkt, udveksle informationer om fx konferencer og ny litteratur og komme med idéer til de fremtidige cirkelmøder og deres temaer.

Mellem møderne har deltagerne mulighed for at kommunikere sammen på en Facebook-gruppe. Noget der i alle tre cirkler bliver benyttet til at lægge opslag op om eksempelvis en spændende konference, en interessant publikation eller et videolink. FB bliver i nogen grad også brugt til at stille spørgsmål og få faglige råd og anbefalinger, eller til erfaringsudvekslinger i forhold til særlige situationer. Mellem møderne har det særlig været BFAU's konsulent (Helene Valgreen), der har været tovholder på spørgsmål til forskningscirkelarbejdet, mens forskningscirkelleder (Ulla Højmark Jensen) har haft det faglige ansvar for gennemførelsen af møderne og for at sikre den faglig dybde, forankring og progression i forskningscirkelarbejdet. Såvel forskningscirkellederen som BFAU-konsulenten er forskeruddannede og har været til stede til samtlige møder i første del af projektet, hvor de har indgået i en faglig sparring med cirkeldeltagerne.

I det følgende vil forskningscirklernes proces og arbejde blive beskrevet. Den formelle ramme om alle møderne er den udsendte dagsorden og de faglige tekster. Det er vejlederne på det UU-center, der er værter for mødet, som sammen med forskningscirkellederen og BFAU-konsulenten udarbejder dagsordenen, herunder udvælger tema, faglige tekster og er ansvarlige for et fagligt oplæg. Det er forskelligt, hvem der holder det faglige oplæg. Nogle gange gør vejlederne det, andre gange gør en af forskerne det. Det er i udgangspunktet forskningscirkellederen, der er ordstyrer til mødet, og BFAUs

konsulent der tager referat. Med afsæt i dette referat og egne noter vil der i det følgende blive sat fokus på indholdssiden på møderne.

Først gennemgås kort, hvilke temaer og diskussioner der har været oppe på hvert af forskningscirklernes møder. Dernæst sammenfattes forskningscirklernes foreløbige teoretiske forankring. Til slut perspektiveres i forhold til forskningscirklernes fremtidige arbejde.

2.1. Forskningscirkel 1: Unge fra uddannelsesfremmede miljøer

Deltagere i forskningscirkel 1

UU Vestsjælland (3 deltagere)

UU Nord (2 deltagere)

UU Vallensbæk (2 deltagere)

UU Odense og omegn (4 deltagere)

UU Øresund (3 deltagere)

I alt 14 deltagere

Cirkelmøderne

1. Cirkelmøde: Til første cirkelmøde præsenterede UU-centrene og vejlederene sig for hinanden. Der var til mødet fokus på: Hvem er vi, hvad gør vi, hvad ved vi om forskningscirkelns tema og hvordan kan vi blive bedre? Dette resulterede bl.a. i, at cirklen fandt frem til nogle opmærksomhedspunkter, som man i første omgang fandt kunne være centrale for cirkelns arbejde. Et opmærksomhedspunkt, som deltagerne fremhævede, var UU-centrenes samarbejde med andre aktører. Særlig interessant kunne det være at se nærmere på, hvordan man kunne udvikle samarbejdet med uddannelsesinstitutionerne, ungdomsskolerne og jobcentrene. Et andet opmærksomhedspunkt, som deltagerne fremhævede, var vejledernes fælles sprog om vejledning og forståelse af de unge fra uddannelsesfremmede miljøer. Hertil kommer opmærksomhedspunkter omkring, hvordan man som vejleder kan tyde sociale og kulturelle koder og gøre de unge bevidste om det system, de er en del af. Der var i forskningscirklen også ønske om at have opmærksomhed på, hvordan man som vejleder kan inddrage familier i vejledningen, hvordan vejlederne/vejledningscentrene får fat i frafaldstruede unge, hvordan vejlederen kan bidrage til, at de unge tager ejerskab over deres situation, samt hvordan vejlederen kan komme tættere på, hvilke tilbud der er de rette for forskellige grupper af unge fra uddannelsesfremmede miljøer.

Til mødet var der endvidere et ønske fra deltagerne i forskningscirklen om at blive bedre til bl.a. at forestå gruppe-/kollektiv vejledning, udvikle, planlægge og gennemføre vejledningscaféer samt udvikle særlige indsatser i fx sociale boligområder.

2. Cirkelmøde: Til andet cirkelmøde var de overordnede temaer: Hvem er de unge fra uddannelsesfremmede miljøer, hvordan kan man forstå de unge og hvordan kan man vejlede de unge. Det faglige oplæg tog afsæt i læsning af to tekster (se nedenfor teksterne 3+4). Den faglige diskussion handlede på dette møde bl.a. om UU-vejledernes rolle – er vejlederne en myndighed eller er de på 'de unges side'? Kan man være begge dele? Hvordan påvirker det indirekte og direkte vejlederen at skulle leve op til flere myndighedsbetjeningsopgaver? Det blev også diskuteret, hvordan tiden spiller ind i de unges valg og kan være en væsentlig faktor for nogle unge, som kan have svært ved at træffe et valg som 15-årig. Flere vejledere diskuterede, hvordan man kan forstå de unge fra uddannelsesfremmede miljøer og hvad der giver mening for disse unge i forhold til valg af uddannelse,

herunder den tendens vi ser i dag, hvor alle vil have en uddannelse, og det dermed bliver normen for unge. Nogle vejledere påpegede også, at de tosprogede unge fra ikke-vestlige lande kan være et kapitel for sig i vejledernes arbejde.

3. Cirkelmøde: Til det tredje cirkelmøde var temaet for det faglige oplæg: Hvem er de unge fra uddannelsesfremmede miljøer – og hvordan kan forskningscirklen definere gruppen, som de vil fokusere på. Hertil kom et fagligt fokus på, hvordan man kan forstå de unge og deres tilgang til uddannelse i et 'nytte og mening'-perspektiv (G. Biesta), samt hvordan unge fra uddannelsesfremmede miljøer kan vejledes – hvad er det vejlederen skal være særlig opmærksom på? Som faglig forberedelse havde cirkeldeltagerne læst tekst 5+6 (se nedenfor).

Med dette faglige afsæt diskuterede og reflekterede cirkeldeltagerne blandt andet over, hvordan vi skal definere målgruppen for cirkelarbejdet. Der var en udbredt enighed om, at de unge fra uddannelsesfremmede miljøer, som cirkeldeltagerne skal have fokus på, skal være de unge, som har en lav grad af identifikation med skolen. Selv om det ikke er en helt let afgrænsning, ønsker cirklen at arbejde videre med den definition og måske tilføje et element omkring det, at nogle unge udviser urealistiske forestillinger om uddannelse og job. Det diskuteredes bl.a., hvordan nytte og mening kan samtænkes ved, at vejlederen tager udgangspunkt i den unges verden og tilgang til uddannelse.

Cirklen fandt det vigtigt at se nærmere på en række forhold i det fremtidige arbejde: netværk omkring den unge og mulighederne for at aktivere det, praksisfællesskaber, mødeformer når fx lærer og vejleder mødes med den unge, desuden vejledningslokaliteter, hvor det kan handle om at den unge føler sig velkommen og oplever vejledningsscenteret eller kontoret tilgængeligt (tid+sted)

4. Cirkelmøde: Temaerne som dannede baggrund for det faglige oplæg var til dette cirkelmøde de unges motivationsorienteringer og test i karrierevejledning. De læste tekster er nummer 7+8. Til cirkelmødet arbejdedes der med eksempler på test i koncentration, som evt. vil kunne bruges i en kollektiv vejledningssammenhæng. Der blev endvidere arbejdet med at diskutere konkrete case-beskrivelser, som alle centrene har bidraget med. Bl.a. diskuteredes det, hvordan kan man bruge motivationsorienteringer i forhold til de konkrete case-historier og hvilke andre tilgange til vejledning, der ville være givtige. Fx konstruktivistisk/ Peavy's Leve-rum med positiv feedback og omsorg, mentorordninger, narrative vejledningstilgange, netværksinddragelse, familierådgivning eller det at de unge kan 'flytte til nyt miljø'.

5. Cirkelmøde: Temaet for dette cirkelmøde var at få lavet en status over cirkelarbejdet, i forhold til hvad vi har gjort og hvad vi forventer. Desuden at få et fagligt oplæg om de socio-politiske ideologier i vejledning (tekst 9) og at få dannet nogle tematiske grupper, der selvstændigt planlægger og gennemfører pilotprojekter, der skal være afsluttet inden det 6. cirkelmøde. Diskussion af det faglige oplæg centrerede sig om arbejdsspørgsmålene: Hvad lagde I særligt mærke til ved teksten og oplægget, og hvordan forbinder dette 'særlige' sig til jeres egen praksis? Dette ledte så over i, at grupperne lavede en brainstorm i forhold til de problemstillinger, de gerne ville arbejde videre med i de korte pilotprojekter. Der konstrueredes først tre grupper, som arbejdede med at formulere mulige pilotprojekter ud fra brainstorm om temaerne og spørgsmålene: Hvad kunne I godt tænke jer at arbejde videre med? Hvorfor er dette emne særligt interessant? Hvordan og med hvilken målgruppe? Hvornår ville det kunne sættes i værk?

En gruppe foreslog bl.a., at der fokuseres på begrebet self-efficacy (Bandura). Man kunne undersøge begrebet nærmere, kvantitativt og kvalitativt, og afprøve det i forbindelse med gruppevejledningsforløb i 10. klasse i uge 37 samt i forbindelse med individuel samtale, hvor vejlederne kan arbejde med at øge bevidstgørelsen af vejledningssamtalen – hvad vil man med samtalen, herunder metodeudvikling. En anden gruppe foreslog, at man kan arbejde med vejledning af 15-17-årige, som er svære at få fat på. Se nærmere på deres overgang fra grundskolevejledning til ungevejledningen og fokusere på den opsøgende vejledning i forhold til gruppen. Det kunne også være en idé at inddrage de ældre unge op til 25 år og se nærmere på, hvordan vejlederne kan skabe tillid til unge, der ikke har tillid til systemet. I dette arbejde kunne det være særligt relevant at arbejde med det første møde. Hvordan kan man forbedre kommunikationen mellem en skeptisk ung og vejlederen? En tredje gruppe havde ligeledes fokus på kommunikation og det første møde, den første kontakt og opbygning af en relation. Gruppen stillede spørgsmål til, hvordan man som vejleder kan opsøge de unge på andre og bedre steder end der, hvor det sker nu. Gruppen foreslog at afprøve vejlederens position i forhold til alternative veje til uddannelse og se på, hvordan de unge kan bruge vejledningen i alternative forløb. Gruppen foreslog at bruge psykologen Anna Fjeldsteds metodik med fokus på at lære og vise de unge, at de er en del af en samfundsdiskurs og dermed bidrage til at flytte ansvar fra de unges skuldre.

Efter gruppering af idéer dannedes nye tematiske grupper, som arbejder videre med de første gruppers mange gode forslag. De nydannede grupper er som følger 1: Vejlederpositioner og fokus på de unge. 2: Netværk, kommunikation og opsøgende vejledning og 3: Vejledningsmetoder: UPV og gruppevejledning.

Der tages udgangspunkt i arbejds spørgsmål, hvor grupperne bl.a. skal forholde sig til, hvad de skal nå i forhold til den valgte problemstilling, før de mødes til 7. cirkelmøde i oktober. Grupperne skal mødes minimum to gange mellem juni og oktober, hvor der skal samles op på arbejdet med problemstillingen. Det skal fremlægges, hvad de konkret skal/har afprøvet, og hvordan gruppen vil dele erfaringerne med deres kollegaer i eget UU-center og i forskningscirklen.

Opsamling på den teoretiske forankring af forskningscirkel 1

Forskningscirklen har indtil nu været igennem læsning, faglig refleksion og diskussion samt praksisrelatering i forhold til en bred vifte af vejledningsfaglige og læringsteoretiske retninger. De fleste af cirkelns medlemmer har som del af projektet deltaget i UCCs årlige landsdækkende konference, hvor de er blevet introduceret til en vifte af forskellige vejledningsteoretiske temaer og metoder. I cirkelarbejdet har der vejledningsteoretisk bl.a. været fokus på de tre bølger i vejledningsteorien (til 4. cirkelmøde) og tekster af Amundsons narrativt inspirerede procestilgang (til 1. cirkelmøde) samt Watts' sociologisk orienterede vejledningstilgang (til 5. cirkelmøde). Cirklen har endvidere arbejdet ud fra en socialkonstruktivistisk forståelse af, at de unge skal ses som et udtryk for den opvækst og de samfundsforhold, de har været og er en del af (centralt ved 1. cirkelmøde og 2. cirkelmøde). Forskningscirkel 1 har arbejdet med en læringsteoretisk indgang, hvor man forstår læring som en proces, der er knyttet til relationer i praksisfællesskaber (det var særligt oppe på 3. cirkelmøde), og de har diskuteret metaperspektivet på det at tage en uddannelse som udtryk for enten nyttetænkning eller meningstænkning (særligt på 2. cirkelmøde). Derudover har forskningscirkel 1 læst om og diskuteret forskellige motivationsorienteringer, som unge kan have i forhold til, hvad der skal til for, at de bliver

positivt stemt overfor det at gå i skole (særlig ved 4. cirkelmøde). Tværgående over alle cirkelmøderne har forskningscirkel 1 bl.a. arbejdet med, hvordan man kan stille åbne spørgsmål i vejledningen, og hvordan gruppeorientering kan styrke vejledningsprocessen.

Perspektiver i forhold til det fremtidige arbejde i forskningscirkel 1

Med afsæt i forskningscirkelens hidtidige arbejde vil det være oplagt, at der arbejdes videre med udvikling af bl.a. gruppebaserede vejledningssessioner. Cirkeldeltagerne arbejder henover sommeren med planlægning og gennemførelse af vejledningsforløb i forskellige kontekster og med forskellige grupper af mennesker, og de vil komme til at udbygge og gentænke dette arbejde flere gange. Et centralt element som skal fastholdes i denne proces er en kritiske forholde sig til egen og andres vejledning. Det er forskningscirkelernes styrke, at de giver de enkelte vejledere mulighed for, og tid til, i samarbejde med andre vejledere at gøre dette. Og netop gennem læsning af teorier kombineret med denne kritisk undersøgende forholde sig til egen og andres praksis vil der ske en kvalificering af vejledningsarbejdet.

I forskningscirkelens arbejde er det endvidere vigtigt at holde fast i de etiske og lovmæssige dimensioner af vejledning, hvilket vil være et gennemgående tema.

Læste tekster i Forskningscirkel 1

1. Amundson, N. m.fl. (2015): **Essential elements of career counseling: processes and techniques.** (1. møde)
2. Benjaminsen, m.fl./Sfi (2015): **Konsekvenserne af social marginalisering** (1. møde)
3. Biesta, G. (2013): **Et opgør med nyttetænkningen.** (2. møde)
4. Højmark (2005). **Unges uden uddannelse – hvem er de og hvordan kan de vejledes?** (2. møde)
5. Højholdt, A m.fl (2015). **På kanten af skolen - skoletilknytning og forebyggelse i et ungdomsperspektiv** (3. møde)
6. Wenger, E. (2014). **Voksnes læring og identitetsudvikling – i praksisfællesskaber og praksislandskaber.** (3. møde)
7. Pless, Mette m.fl. (2015): **Unge motivation i udskolingen** (4. møde)
8. Valgreen H. m.fl. (2015). **Test i karrierevejledningen.** (4.møde)
9. Watts, A. G. (2006). **Socio-politiske ideologier i vejledningen.** (5. møde)

2.2. Forskningscirkel 2: Forældresamarbejde

Deltagere i forskningscirkel 2

UU Silkeborg (2 deltagere)

UU Ikast-Brandø (2 deltagere)

UU Sønderborg (2 deltagere)

UU Aabenraa (3 deltagere)

UU Kolding (4 deltagere)

I alt 13 deltagere

Cirkelmøderne

1. Cirkelmøde

Til første cirkelmøde præsenterede UU-centrene og vejlederne sig for hinanden. Der var til mødet fokus på: Hvem er vi, hvad gør vi, hvad ved vi om forskningscirkelns tema, og hvordan kan vi blive bedre? Dette resulterede bl.a. i, at cirklen fandt frem til nogle opmærksomhedspunkter, som de i første omgang vurderede kunne være centrale for cirkelns arbejde. Et opmærksomhedspunkt, som deltagerne fremhævede, var UU-centrenes kontakt til forældre og samarbejde med skolerne. Forskningscirklen vil gerne have opmærksomhed på, hvordan forældreinddragelse evt. kan blive tilføjet som dimension i igangværende projekter. Der ønskes også en opmærksomhed på, hvordan man afholder samtaler med forældre, og hvordan samtalen kan opkvalificeres. Sidst men ikke mindst ønsker cirklen en øget opmærksomhed på de barrierer, der kan være hos forældrene i forhold til at deltage i samarbejdet med vejledere (og skole).

Forskningscirkeldeltagerne vil gerne blive bedre til at engagere forældrene, således at forældrene kan blive bedre til at støtte deres børn i forhold til deres uddannelsesplaner. Cirkeldeltagerne fremhævede en mulig position, hvor vejlederne (og skolerne) ser forældrene som aktive medspillere og giver alle forældre mulighed for at få en samtale med en vejleder. Generelt vil vejlederne gerne blive bedre til at bruge deres teoretiske viden i praksis, arbejde med erfaringsudveksling og udvikle metoder/tilgange (fx gruppeforløb) til små målgrupper og over store afstande. Vejlederne vil også gerne blive bedre til at samarbejde med andre aktører omkring de unge. Herunder samarbejde med forældre til specialskoleelever, tosprogs elever, 'fraværende' forældre og forældre til ikke-uddannelsesparate unge.

2. Cirkelmøde: Til det andet cirkelmøde er temaet for det faglige oplæg centreret omkring, hvem de unge fra uddannelsesfremmede miljøer er, og hvad de fortæller om deres forældre. Herunder hvordan man som vejleder kan forstå forældreinddragelse i vejledningen og hvordan man sikrer, at forældreinddragelsen kommer de unge til gode. Der blev læst to tekster (3+4) til mødet, og de faglige refleksioner og diskussioner handlede bl.a. om forældre, der ikke udgjorde en ressource – og hvis det er tilfældet - hvad gør man så? Nogle vejledere påpegede, at det kan være vigtigt at huske, at alle forældre har et ønske om at være en ressource, og spørgsmålet er så, hvor man som vejleder kan træde ind – fx i forhold til tosprogede unges forældre og udsatte unges forældre. Cirkeldeltagerne lagde vægt på, at det er tiltrængt med en opkvalificering af den første samtale efter, at uddannelsesparathedsvurderingen (UPV) er foretaget, og spørgsmålet der blev diskuteret var så, hvordan man som vejleder kan kvalificere dette møde, så det bliver afdramatiseret og mindre tungt. Cirkeldeltagerne vil gerne arbejde mere med, hvordan man kan kvalificere vejledningssamtalen, og cirkeldeltagerne foreslår endvidere, at alle vejlederne i cirklen skal undersøge, hvem de forældre, som de har samtaler med, er og hvordan de kan karakteriseres.

3. Cirkelmøde: Temaet for det tredje cirkelmøde handlede om, hvordan vi kan forstå forældrenes rolle i forhold til de unges uddannelsesmotivation. Det faglige oplæg og refleksionerne over dagens tekster handlede bl.a. om, hvordan forældrene lægger 'spor' ud i de unges karrierelæringsrum, og hvordan vejlederne også skaber spor. Et af de temaer, der diskuteredes var, hvordan vejledningen kan anlægge et anerkendende syn på familien som læringsarena, og hvordan man kan give forældrene plads til at fortælle deres historier om deres unge. Det blev også diskuteret, hvad der i familiearenaen kan stå i vejen for udvikling af stabile karriereveje. Hvis forældrene f.eks. selv har en praktisk orientering i forhold til skolearbejde og uddannelse, eller forældrene selv er på kanten af samfundet, er del af brudte familier, ude af trit med/ ikke forstår den unge og/eller måske er opvokset i en anden kultur/ har en anden etnisk baggrund. Cirklen læste tekst 5+6 til dette møde, og de cases, som nogle vejledere havde

bidraget med, blev brugt til at diskutere det faglige oplæg i mindre grupper. Grupperne diskuterede, hvad man forstår ved forskellige læringsarenaer, karrierelæring (opfatte, filtrere, fokusere og forstå) og anerkendelse (af forældrepositionen). Ud fra casene diskuterede vejlederne mulige vejledningsmodeller. Eksempelvis familierådslagning, og det at sidde med til skole-hjemsamtaler. Nogle vejledere oplevede, at det kan være bedre at tale med den unge alene – bl.a. for at kunne etablere en advokat-position for den unge. Andre vejledere diskuterede, om man skulle se vejlederen mere som korttegner end som detektiv. Det blev slået fast, at det er væsentligt, at vejledningen inddrager: forventningsafstemning, fællesforståelse af den unge og forståelse for kulturelle forskelle. Mange vejledere nikkede genkendende til det dilemma, der er i forhold til, hvor meget man som vejleder skal blande sig eksempelvis i diskussioner mellem den unge og forældrene.

4. Cirkelmøde: Ved fjerde cirkelmøde arbejdedes der med fokus på samtalen, og afsættet var de narrative teorier i forhold til vejledning og forældresamarbejde. Det faglige oplæg handlede om menneskers fortællinger om deres identitet med fokus på opbygning af nye fortællinger. I den narrative tilgang til vejledning er det centralt at se problemet som det der er problemet og ikke mennesket (den unge eller familien). Man arbejder hen imod empowerment og håb (kollektiv-individ) og arbejder med en model, som opstilles som: reflektere, skabe, dele og lytte (Vejledningsspiralen). Den narrative praksis beskrives som baseret på tillid til den anden. Det vil sige, at vejlederen ikke indtræder som ekspert på den andens liv, og der lægges i vejledningen vægt på menneskers fortællinger om deres identitet. Det er vigtigt, at vejlederen har en bevidsthed om konteksten og kan støtte i opbygning af en alternativ fortælling, gerne med inddragelse af såkaldte vidnegrupper. Teksterne til dette møde er tekst nr. 7+8. Diskussionen i forskningscirklen tog afsæt i, hvordan narrativvejledning kan understøtte forældresamarbejdet. I den sammenhæng blev der inddraget en tidligere benyttet case, som vejlederne arbejdede med i grupper. I de mindre grupper diskuteredes det, hvordan man kan tilrettelægge en narrativ vejledningspraksis med fokus på de fem narrative principper: 1) Udfoldelse af overbevisninger gennem undersøgende tilgang (at være nysgerrig på case-fortællingen og skabe tillid + mødes med familie), 2) Eksternalisering af problemet gennem navngivelse: 'Personen er ikke problemet, problemet er problemet', 3) Opdagelse af unikke hændelser/undtagelser (følge praksis tæt og være vidne til og lede efter unikke hændelser), 4) Det fraværende, men implicitte: Ønsket om et andet liv, en anden tilstand og/eller praksis og 5) Genforfattere samtaler. Cirkeldeltagerne reflekterede over egne praksiserfaringer og den mulige praksis knyttet til casen, hvor en gruppe eksempelvis taler om, at punkt "4) Det fraværende, men implicitte: Ønsket om et andet liv, en anden tilstand og/eller praksis" – kan være vigtigt at få foldet ud i forhold til casen, hvor en unge har en drøm om at blive mekaniker. Vejlederen kunne her fokusere på, at den unge skulle finde frem til, hvad den drøm handler om. Nogle vejledere fremhæver, at tidsperspektivet er problematisk i den narrative tilgang, fordi narrativ vejledning åbner for refleksion, ny selvforståelse og nye handlemuligheder, og resultatet af processen foreligger sjældent på de 20 minutter, som vejlederne har afsat.

5. Cirkelmøde: Temaet for dette cirkelmøde var dels at få lavet en status over cirkelarbejdet i forhold til, hvad cirklen har arbejdet med og hvad cirklen fremadrettet kan/vil arbejde med. Det faglige oplæg har, i tråd med vejledernes ønsker, fokus på 'VækstModellen', som vægter den dialogiske samtale og en narrativ tilgang, hvor man fx går væk fra "at være et problem" til "at være i problemer", og øger bevidstheden om at lytte og understøtte de gode handlinger ved at italesætte dem. Denne narrativt inspirerede samtalemodel har fokus på, at der altid er flere historier i historien og der ikke findes én

sandhed (se endvidere tekst 9). I forhold til uddannelsesvejledningspraksis indeholder VækstModellen fem trin som dialogen skal følge – 1) hvad går godt, 2) hvilke udfordringer opleves, 3) hvilke muligheder foreligger, 4) hvilke aftaler indgås og 5) hvad er det bedste i dag. I diskussionen af det faglige oplæg arbejdes der ud fra følgende spørgsmål: Hvad lagde I særligt mærke til ved teksten og oplægget, og hvordan forbinder dette 'særlige' sig til jeres egen praksis?

Diskussion blev fulgt op af en brainstorming-proces, hvor deltagerne fandt frem til problemstillinger, som de gerne vil arbejde videre med i det pilotprojektforløb, der er frem til 6. cirkelmøde i oktober 2016. De tre grupper tog afsæt i spørgsmålene: Hvad kunne I godt tænke jer at arbejde videre med? Hvorfor er dette emne særligt interessant? Hvordan og med hvilken målgruppe? Hvornår ville det kunne sættes i værk?

Første gruppe foreslog en afprøvning af VækstModellen på de 15-17-årige i de sammenhænge, som vejlederne møder dem i, samt en forældrecafé, hvor forældrene er inviteret med, og hvor der er skabt et forum, hvor forældrene får mulighed for at reflektere, spørge og dele, med bedre tid end til almindelige samtaler. Gruppen ønskede endvidere at beskæftige sig med, hvordan vejlederne kan komme ud i områder med mange ikke-uddannelsesparate unge. Måske kunne man arbejde med at udvikle en form for "Pop-up-vejlederbod". Pointen skal her være, at vejlederne skal arbejde på at være der, hvor de unge og deres forældre er (eksempelvis på Kulturnatten). I den anden gruppe foreslog deltagerne, at man arbejdede med inddragelse af såkaldte "ikke-eksisterende forældre" og hvordan man kan opsøge dem, eller de 15-17-årige og deres forældre, som "gemmer" sig og ikke reagerer på henvendelser. Et problem kan her være, at lovgivningen giver mulighed for, at vejlederne 'tager pengene fra dem', hvis de ikke reagerer på det tredje brev. Så hvordan får vejlederne opbygget den nødvendige tillid, så vejledningen kan fungere og den unge kan komme videre i uddannelse? Gruppen finder ikke, at de har et ordentligt kendskab til gruppen af forældre, der ikke ønsker eller magter at støtte deres unge i at få vejledning. Den tredje gruppe foreslog, at man nytænker og forbedrer strukturen for UPV, så man sikrer en form for ensartethed, der betyder, at alle relevante emner bliver talt igennem. VækstModellen kunne evt. bruges. Gruppen mener, der er brug for, at der kommer fokus på første samtale efter UPV (samarbejds møde). Her kunne det også være en idé at støtte den unge i at opbygge alternative fortællinger og lave netværksmøde /ressourcemøde, hvor den unge kan indkalde de mennesker som opleves som positive aktører i forhold til den unge.

Alle de idéer, som grupperne producerede, blev skrevet ned på post-its og hængt op på en væg, hvor de sorteredes og nye grupper blev dannet. De nydannede grupper fortsætter arbejdet med at bygge videre på problemstillingerne og designe mindre pilotprojekter. De nydannede pilotprojektgrupper kommer til at arbejde med: 1) UPV og vejledningssamtalerne i forbindelse med UPV. Der vil være fokus på indhold og struktur på samarbejds møderne, og gruppen vil afprøve del-elementer i nogle klasser i udskolingen og eventuelt bruge VækstModellen som samtalestruktur. 2) Nye mødeformer, forældrecaféer, netværksmøder. Gruppen vil få fat på de ressourcepersoner, der er i den unges netværk (ikke nødvendigvis forældre), de vil arbejde med pop-up-vejledning og se på, hvordan man kan blive bedre til vejledningssamtalen uden for UU. 3) De 15-17-årige udenfor skolen. Gruppen vil fokusere på den opsøgende vejledning i forhold til unge udenfor folkeskolen og de unge, som ikke er i gang med andre aktiviteter, typisk unge med misbrugsproblematik - unge på kanten af uddannelse.

Opsamling på den teoretiske forankring af forskningscirkel 2

Forskningscirkel 2 har været igennem læsning, faglig refleksion og diskussion samt praksisrelaterende i forhold til en bred vifte af vejledningsfaglige retninger. Der har i cirklen særligt været fokus på den forskning, der har været i forhold til forældreinddragelse og involvering. Dette har været et gennemgående tema og har afspejlet de refleksioner og diskussioner, der har været i cirklen. Da der ikke findes så meget forskning inden for området, har det særligt været Rita Buhls forskning (2.+3. cirkelmøde), der har været læst og diskuteret, og cirkeldeltagerne har ved cirkelmøde 4 og 5 refereret tilbage til pointerne fra Rita Buhls forskning, der sætter den ressourceorienterede tilgang til forældresamarbejde og involvering i spil. I cirkelarbejdet har der også været inddraget et mere sociologisk og marginaliseringsorienteret perspektiv, og deltagerne har læst tekster, der kan bidrage til en forståelse af de strukturer, der er i samfundet, og som påvirker forældrene, de unge og vejledningsrummet (særlig til 1. og 2. cirkelmøde). Hertil kommer, at cirklen har haft et tydeligt fokus på selve samtalen og på, hvordan man kan tilrettelægge en samtale, så den unge kan komme til orde på sine egne præmisser, og forældrene kan få mulighed for at indtræde i en ressourceposition i forhold til den unge. Til det formål har cirklen bl.a. læst og diskuteret tekster med vægt på den narrative tilgang og herunder også udfoldet en særlig variant, VækstModellen. Cirklen har også fundet tid til at læse mere traditionel vejledningsteori og har arbejdet med tekster af bl.a. Amundson med fokus på en proces tilgang (til 1. cirkelmøde) og Watts' sociologiske vejledningenstilgang, hvor der er fokus på hvilken samfundsmæssig funktion vejledning kan indtræde i (til 3. cirkelmøde).

Perspektiver i forhold til det fremtidige arbejde i forskningscirkel 2

Med afsæt i forskningscirkelens hidtidige arbejde vil det være oplagt, at der arbejdes videre med udvikling af forældresamtalen i forskellige variationer. Cirkeldeltagerne arbejder henover sommeren med planlægning og gennemførelse af vejledningsforløb i forskellige kontekster med forældre og unge, og vil komme til at udbygge og gentænke dette arbejde flere gange. Et centralt element, som skal fastholdes i denne proces, er en kritiske forholden sig til egen og andres vejledning. Det er forskningscirkelernes styrke, at de giver de enkelte vejledere mulighed for og tid til, i samarbejde med andre vejledere, at gøre dette. Og det er netop gennem læsningen af vejledningsteori, der kan relateres til forældresamarbejde, og gennem den kritiske forholden sig til egen og andres praksis, at der vil ske en kvalificering af vejlederens arbejde og skabes grundlag for og tid til at udvikle og nytænke praksis. I forskningscirkelens arbejde er det endvidere vigtigt at holde fast i de etiske og lovmæssige dimensioner af vejledning, hvilket vil være et gennemgående tema.

Læste tekster i Forskningscirkel 2

1. Amundson, N. m.fl. (2015): **Essential elements of career counseling: processes and techniques.**
2. Benjaminsen, m.fl./Sfi (2015): **Konsekvenserne af social marginalisering**
3. Rita Buhl (2010): **At bygge bro- samarbejde mellem familie og vejledning.**
4. Højmark (2005). **Unge uden uddannelse – hvem er de og hvordan kan de vejledes?**
5. Rita Buhl (2014): **Sådan kan skolen samarbejde med forældre**
6. Watts, A. G. (2006). **En teori om læring i forbindelse med uddannelses og erhvervsvejledning.**

7. Valgreen H. (2013). **Refleksion og fællesskab: Kollektiv Narrativ Praksis i karrierevejledningen.**
8. Carey , M m.fl (2009): **The absent but implicit**
9. Grønbæk & Pors (2014): **VækstModellen – vejen til den gode samtale.**

2.3. Forskningscirkel 3: Psykisk sårbare unge

Deltagere i forskningscirkel 3

UU Mors (2 deltagere)
 UU Skive (2 deltagere)
 UU Aalborg (3 deltagere)
 UU Viborg (3 deltagere)
 UU Jammerbugt (3 deltagere)
 I alt 13 deltagere

Cirkelmøderne

1. Cirkelmøde: Til første cirkelmøde præsenterede UU-centrene og vejlederne sig for hinanden. Der var til mødet fokus på: Hvem er vi, hvad gør vi, hvad ved vi om forskningscirkelns tema og hvordan kan vi blive bedre? Dette resulterede bl.a. i, at cirklen fandt frem til nogle opmærksomhedspunkter, som de i første omgang fandt kunne være centrale for cirkelns arbejde. Et opmærksomhedspunkt, som deltagerne fremhævede, var overgange og UU-centrenes samarbejde med andre aktører i forhold til at støtte de sårbare unge i overgange, fx mellem grundskole og ungdomsuddannelse. Der er en særlig interesse i at forstå og blive klogere på, hvem de psykisk sårbare unge er, hvordan man som vejleder (og skole) får øje på dem og hvordan man bedst støtter dem. Særligt interessant kunne det være at se nærmere på gruppen af unge, som har meget fravær fra skolen. I arbejdet med de sårbare unge pointerer vejlederne også, at der skal være fokus på, hvordan vejlederne kan være med til at vende begrebet ”ikke-uddannelsesparat” til at være noget, som godt kan være positivt. Vejlederne vil gerne blive bedre til at samarbejde med socialrådgiverne og andre faggrupper på tværs af kommunegrænser, med familiegrupper og med skolerne om UPV. Derudover vil vejlederne gerne have en højere grad af bevidsthed om teori og metode i vejledningen samt blive bedre til at vidensdele. Hertil kommer, at vejlederne i forskningscirkel 3 gerne vil blive bedre til at organisere sig mere hensigtsmæssigt og sætte indsatser i system.

2. Cirkelmøde: Som opfølgning på første møde var det helt centralt at komme nærmere på en definition af, hvem de sårbare unge er, og hvordan man kan beskrive unge, der er på kanten af uddannelsessystemet. Det faglige oplæg centrerede sig om dette tema med afsæt i teksterne 3+4. Deltagerne i forskningscirkel 3 diskuterede og reflekterede over, hvem de unge på kanten af skolesystemet er, og om de nødvendigvis også er psykisk sårbare. Ved hjælp af teksterne søgte cirklen at komme tættere på, hvordan man kan forstå de psykisk sårbare unge og deres tilgang til at tage en uddannelse samt hvordan, hvornår og på hvilken måde, man som vejleder kan støtte de unge. Forskningscirkel 3 søger at komme tættere på en definition af ’psykisk sårbare unge’ ved at skelne mellem sårbarhed og sygdom og ved at fokusere på de 20 procent unge, der har svært ved at finde fodfæste i uddannelsessystemet. Velvidende at disse unge langt fra alle er psykisk sårbare. I forhold til at finde frem til de psykisk sårbare unge bemærkes det positive i, at UPV sikrer, at nogen ser på de unge

og vurderer deres faglige, sociale og personlige kompetencer og på den måde bliver opmærksom på unge, der har en sårbarhed. Problemet kan dog være, at UPV også er med til at stigmatisere de unge. Det problematiseres endvidere, at skolerne og ungdomsuddannelserne ikke altid inddrager vejlederne, når de har med de sårbare unge at gøre. I deltagernes diskussioner og refleksioner indgår også overvejelser i forhold til, hvordan man i praksis kan vejlede de psykisk sårbare unge, og nogle vejledere har her erfaringer med at inddrage netværk omkring de unge og finder, at det er vigtigt at tale 'med' de unge og ikke kun 'til' dem. Nogle vejledere anbefaler, at man laver mere opsøgende vejledning, men oplever også, at det kan være grænseoverskridende. Der er i denne forbindelse en snak om 'Headspace', som er en privat frivillig organisation, der tilbyder unge anonyme samtaler. Dette afstedkommer et ønske om at vide mere om organisationen og den tilgang, den har til samtalerne med de sårbare unge. Andre vejledere fremhæver det problem, at skole og vejledere let kan overse de stille piger. Flere vejledere vil gerne blive bedre til at arbejde med motivation til uddannelse – fx gennem job eller krav til undervisningen på skolerne. Hertil kommer et ønske om at blive klogere på resiliensbegrebet for at komme nærmere en forståelse af, hvordan vejlederne kan bidrage til at støtte de unge.

Cirkelmøde 3: Det centrale spørgsmål til dette møde er, hvordan motivationsbegrebet kan bidrage til at gøre os klogere på psykisk sårbare unge og hvordan de skal vejledes. Afsættet for de faglige oplæg er tekst 5+6 og omhandler dels unges forskellige motivationsorienteringer, og dels et meta-perspektiv på uddannelse. Diskussionerne og refleksionerne over det faglige oplæg til dette cirkelmøde handlede blandt andet om at se motivation som noget iboende, kontekstafhængigt og relationelt. Det bidrager til at fokusere på processen frem for resultatet, og i forhold til vejledningspraksis fremhævede nogle vejledere, at praktikforløb kan være såvel motivationsskabende som robusthedsskabende. Det diskuteredes, hvordan man kan forstå motivation som værende indre/meningsstyret eller ydre/nyttestyret og hvordan det kan hjælpe os til at kunne forstå, hvad der skal til for at mestre livet. Nogle vejledere fremhæver, hvor vigtigt de oplever det er at tænke forældrene med, når det handler om en ungs 'livsmestring'. Der var endvidere et fokus på faren ved, at man som vejleder kommer til at individualisere motivation og robusthed i stedet for at se det som noget bredere og kontekstafhængigt, hvor fx læreren også har et ansvar. Dette gav anledning til, at cirklen også vendte begreberne praksisfællesskaber og identitet.

Med de nye faglige input søger forskningscirkelns deltagere at vende tilbage til afgrænsningen af målgruppen. Der er enighed om at differentiere mellem 'livet er svært' og psykisk sårbarhed, men det er svært at finde frem til, hvor præcis grænsen går. Derfor valgte deltagerne at sætte en svag parentes omkring 'psykisk' og have fokus på 'sårbare unge' i forhold til at tage en uddannelse. Dette i tråd med den definition gruppen beskæftigede sig med til 2. cirkelmøde, hvor de diskuterede, om målgruppen kunne være de 20 pct. unge, der har svært ved at finde fodfæste i uddannelsessystemet.

Cirkelmøde 4: Dette cirkelmøde var anderledes end de andre, idet cirkeldeltagerne og det UU-center, der var ansvarlig for mødet, havde valgt at invitere den frivillige organisation Headspace. Organisationen havde sendt 3 unge og en lidt ældre samtalepartner, der holdt et oplæg for forskningscirklen om deres arbejde og om hvordan de organiserede sig, så de kunne klare samtalerne med de unge, der valgte at bruge dem. Efter oplægget var der spørgsmål, der bl.a. handlede om, hvilke vejledningsfaglige redskaber og hvilken praksis organisationen trak på, og hvilke metodiske overvejelser den enkelte vejleder/samtalepartner gjorde sig i forhold til mødet med en sårbar ung. Noget af det som

forskningscirkeldeltagerne efterfølgende fremhævede som inspirerende var organisationens efterbehandling af samtalerne og det, at der godt kunne være mere end én vejleder med til en samtale. På mødet var der også et fagligt oplæg, der handlede om resiliensbegrebet. I diskussionen af dette oplæg blev det bl.a. problematiseret, hvordan man kunne bruge robusthedsbegrebet i vejledningen uden at falde i individualiseringsfælden. I den nyere definition af begrebet lægges der vægt på at se på konteksten omkring den unge og de relationelle faktorer. Cirkeldeltagerne gik i mindre grupper og diskuterede og reflekterede over dagens oplæg fra Headspace, de faglige tekster og oplæg samt egen praksis. Noget af det, der kom frem i den efterfølgende fælles debat, var en søgen efter grænseflader i forhold til, hvad en frivillig organisation som Headspace kan bidrage med og hvad vejledningen kan bidrage med. Et af omdrejningspunkterne i denne debat var vejlederens/samtalepartnerens professionalisme og faglige uddannelse og hvad det betyder for, hvordan man møder de unge. Nogle vejledere fremhævede, at Headspace gør et godt stykke arbejde med de sårbare unge ved fx at være tilgængelige, anonyme, relationsbårne og yde mellemmenneskelig omsorg for de unge. Noget som UU-vejlederne har svært ved at løfte i en travl hverdag. Andre vejledere fremhævede det problematiske i, at Headspace tager sig af meget sårbare unge uden at have anden uddannelse end et kort introduktionsforløb. Nogle vejledere fremhævede endvidere den tvivl, der kunne opstå om, om de sårbare unge får den rette vejledning og støtte, og om samtalerne kunne risikere at gøre mere skade end gavn. Der var dog udbredt enighed om, at det er positivt at særligt ensomme unge har et sted at søge hen efter menneskelig kontakt og at det var positivt, at Headspace organiserede deres vejledning, så de kunne være to til stede, og at de efterbehandlede samtalerne.

Cirkelmøde 5: Til dette cirkelmøde blev der lavet en status over cirkelarbejdet i forhold til, hvad cirklen havde arbejdet med og hvad cirklen fremadrettet kan/vil arbejde med. Dernæst blev der arbejdet med et fagligt oplæg, som diskuteredes, og sidst men ikke mindst blev cirklen delt op i tre mindre grupper, der skal arbejde med hvert deres pilotprojekt i sommeren/efteråret 2016. Det faglige oplæg tager afsæt i tankerne omkring 'ressourcefokuseret vejledning' (tekst 9). I den 'ressourcefokuserede vejledning' er der et fokus på at tage udgangspunkt i de unges styrker, og dette oplever flere vejledere, at man godt kunne tage mere til sig i vejledningen (og på uddannelsesinstitutionerne). Cirkeldeltagerne ser en tendens til, at vejledere og lærere fokuserer på, hvor den unge kan forbedre sig, og underprioriterer at tale om de styrker, den unge allerede har. Nogle fremhæver, at det at tale om styrkerne kan være en vej ind til også at tale om svaghederne, og at det er vigtigt, at der i vejledningssamtalerne er en god balance. I den ressourcefokuserede vejledning er det en pointe at tale om styrker og det at kunne bringe styrker med videre ind i andre kontekster, hvor den unge ikke står så stærkt. Et af de spørgsmål, som vejlederne diskuterede, var, hvordan man forbinder det at tale med de unge om styrker til, at de unge også oplever og erfarer, at de har styrker? Det blev endvidere diskuteret, hvordan at den ressourcefokuserede vejledning er forankret i positiv psykologi og at den kan ses som en individorienteret tilgang med mange træk fra den narrative vejledning, hvor man også fokuserer på ressourcer frem for svagheder.

Efter brainstormprocesserne delte forskningscirkeldeltagerne sig i tre grupper. Den ene gruppe vil lave et pilotprojekt med fokus på udvikling af vejledningsmetoder og særligt se på gruppevejledning og individuel vejledning i den kollektive vejledning. I gruppen vil man udover at læse faglitteratur også gerne udarbejde forskellige gruppevejledningsforløb, som man eventuelt kan nå at afprøve for efterfølgende at diskutere, hvordan forløbene har fungeret i praksis. I den anden gruppe er der fokus på

overgange og de særligt sårbare unges grupperinger. Gruppen vil se på vejledernes samarbejde med andre faggrupper i forbindelse med overgangsproblematikker for unge, der har meget fravær, og unge med autisme. Gruppen ønsker at udvikle en ”tryghedsmanual” for at hjælpe den unge i overgange. Denne skal udarbejdes sammen med den unge og dennes netværk samt med inddragelse af en række fagpersoner. I første omgang ønsker gruppen at afprøve/udvikle manualen i samarbejde med fagpersoner. Den sidste gruppe ønsker at fokusere på motivation og sårbare unge. Gruppen finder, at motivationsbegrebet er et bredt begreb, som kan være svært at afgrænse. De ønsker at inddrage motivationsorienteringer, narrative tilgange, konstruktivistisk vejledning, styrkekort og positiv psykologi og se på bl.a. ambitionsniveauer i forhold til motivation for uddannelse. Gruppen vil eventuelt bruge JUMP-kort i arbejdet med motivation og afprøve disse i praksis.

Opsamling på den teoretiske forankring af forskningscirkel 3

Forskningscirklen har været igennem læsning, faglig refleksion og diskussion samt praksisrelatering i forhold til en bred vifte af vejledningsfaglige og læringsteoretiske retninger. Til de første tre cirkelmøder har definitionen af, hvem målgruppen for cirklen egentlig er, været i centrum, og i den forbindelse har gruppen hentet inspiration i såvel marginaliseringsteori som i lærings- og resiliensforskning. Forskningscirkel 3 har arbejdet med og diskuteret metaperspektivet på det at tage en uddannelse som udtryk for enten nyttetænkning eller meningstænkning (særlig på 2. cirkelmøde). Cirklen har bl.a. arbejdet med at forstå de sårbare unge som indlejret i relationer og som del af en kontekst, der kan være definerende for, hvordan de opfatter sig selv og bliver opfattet af andre, og har i den forbindelse læst sociologiske tekster med fokus på at forstå strukturer og relationer mellem menneske og samfund/organisationer (særlig 1.+2. cirkelmøde). Gennemgående for forskningscirkel 3 har været et fokus på, hvordan vejledningen kan bidrage til at støtte de unge ved at se på de unges styrkesider. Dette er bl.a. blevet belyst gennem læsning af resiliensforskning (4. cirkelmøde), motivationsforskning (3. cirkelmøde) og ved at diskutere og reflektere over den ressourcefokuserede vejledning (5. cirkelmøde). Vejledningsteoretisk har der ved 1. cirkelmøde været fokus på Amundsons proces tilgang, og cirklen har løbende trukket på forskellige andre tilgange med særlig vægt på narrative tilgange. De teoretiske tekster og diskussioner har bl.a. foldet sig ud i cirkelns faglige diskussioner af Headspace og deres vejledningsmetoder i samtaler med de sårbare unge.

Perspektiver i forhold til det fremtidige arbejde i forskningscirkel 3

Med afsæt i forskningscirkelens arbejde i forbindelse med de første fem møder vil det være oplagt, at der arbejdes videre med udvikling af nye individ- og gruppebaserede vejledningsmetoder, som kan støtte sårbare unge i overgange og motivere dem for uddannelse. Cirkeldeltagerne arbejder henover sommeren med planlægning og gennemførelse af vejledningsforløb i forskellige kontekster og med forskellige grupper af sårbare unge, og cirkelns deltagere vil komme til at udbygge og gentænke dette arbejde flere gange. Et centralt element, som cirklen i sit arbejde vil komme til at fastholde, er den kritiske forholde sig til egen og andres vejledningspraksis. Gennem læsning af vejledningsfaglige tekster og gennem denne kritiske forholde sig til praksis vil der ske en kvalificering af vejlederens undersøgelse og nytænkning.

Deltagerne i forskningscirkel 3 har på de første fem møder vist, at de har erfaring med og er gode til at forholde sig til og inddrage deres praksis, når de reflekterer over teoretiske bidrag. Dette styrker arbejdet i cirklen med at skabe fælles begrebsramme og referenceramme, hvilket kan ses som

forudsætning for nytænkningen i forhold til metodeudviklingen. I forskningscirkelns arbejde er det endvidere vigtigt at holde fast i de etiske og lovmæssige dimensioner af vejledning som fremadrettet vil være et gennemgående tema.

Læste tekster i forskningscirkel 3

1. Amundson, N. m.fl. (2015): **Essential elements of career counseling: processes and techniques.**
2. Benjaminsen, m.fl./Sfi (2015): **Konsekvenserne af social marginalisering**
3. Højmark (2005). **Unge uden uddannelse – hvem er de og hvordan kan de vejledes?**
4. Undervisningsministeriet (2010). **”Jeg kommer heller ikke i dag” – om støtte af sårbare unge i uddannelse**
5. Biesta (2013). **Et opgør med nyttetænkningen.**
6. Pless m.fl. (2015). **Unge motivation i udskolingen.**
7. Sævereid (2009). **Om ”menneskearbejde” og ”ekspertarbejde” i vejledning**
8. Tonsberg (2016). **Hvor kommer modstandskraften fra?**
9. Tolstrup, Marianne (2014). **Ressourcefokuseret vejledning.**

3. Opsamlende refleksioner og anbefalinger

I det følgende trækkes der nogle generelle tendenser frem på tværs af de tre forskningscirkler. Først vil der blive fremhævet nogle centrale styrker og svagheder i forskningscirkelprojektet, og dernæst vil der være nogle afsluttende refleksioner over forløbet frem til sommeren 2016 som perspektiveres i forhold til den kommende periode, der afsluttes i foråret 2017.

3.1. Centrale styrker og svagheder i projektet

At arbejde på tværs

Det har vist sig at være en stor styrke i projektet, at vejlederne arbejder sammen på tværs af UU-centrene. Vejlederne virker glade for at erfaringsudveksle og inspirere hinanden på tværs, og det ser klart ud til at styrke samarbejdet, at de har forskellige erfaringer og rutiner i deres daglige arbejde. Forskningscirkelmøderne giver grobund for skabelsen af faglige og personlige netværk mellem UU-centrene som lever mellem møderne. Det er endvidere en styrke, at der er to eller flere vejledere fra hvert center med i en forskningscirkel, da vejlederne tydeligt støtter hinanden i arbejdet, og de kan i deres hverdag holde fokus på forskningscirkelns problemstillinger, så der også sker en faglig udvikling og forankring mellem møderne.

Når man samarbejder på tværs af UU-centre, der geografisk kan ligge langt fra hinanden, kan det ses som en svaghed, at deltagerne bruger lang tid på transport til møderne. Dertil kommer, at opbygning af et godt samarbejds miljø tager tid. Vi har søgt at tage højde for dette ved, at UU-centrene skiftes til at afholde møderne og at der dermed vil der være nogle gange, hvor der ikke er nogen transporttid. Det, at arbejde på tværs, betyder, at man møder nye mennesker. Det tager tid at oparbejde fælles forståelser. Referencerammer og begreber kommer let til at fylde meget i en gruppe, der kun mødes en gang om måneden. Dette kan betyde, at nogle vejledere bliver lidt utålmodige. Vi er nu igennem opbygningsfasen og vejlederne vil i den kommende periode opleve, at der er mere fokus på handling.

At arbejde procesorienteret

Det er en styrke, at arbejdet i forskningscirklerne er procesorienteret. Det betyder nemlig, at deltagerne hele tiden har indflydelse på, hvilke faglige problemstillinger der skal være i centrum og hvordan de vil arbejde med dem. Det ligger fast, at der til hvert møde skal være forberedelse i form af læsning af tekst (og evt. andet) og at der på mødet skal være et fagligt oplæg. Men vejlederne har løbende talt sig frem til, hvilke temaer og hvilke tekster de finder relevante for forskningscirklen at arbejde videre med. Vejlederne har eksempelvis selv engageret sig i at lave mindre arbejds- og summe grupper og opstillet retningsgivende arbejds spørgsmål. Det er således mit indtryk, at proces- og deltagerorienteringen har fungeret rigtig godt, idet den har sikret, at vejlederne oplever, at arbejdet i cirklerne er relevant for deres faglige udvikling og deres daglige arbejde i UU-centeret, og at arbejdet foregår på en måde, der giver mening for dem.

Når man arbejder procesorienteret, kan der opstå frustrationer blandt deltagerne over ikke at kunne overskue processen. Når man ikke på forhånd har defineret præcis, hvilken retning cirkelns arbejde skal tage, og ikke på forhånd kan sige, hvad man skal lave hvornår og hvad det skal ende med, er det helt forståeligt, at nogle vejledere bliver i tvivl om, hvad det nu er, de bruger deres tid på. Dette har heldigvis ikke været særligt udtalt, og vi søger også at forebygge den slags frustrationer ved bl.a. til hvert møde at åbne op for, at vejlederne kan tale om, hvilket produkt de vil arbejde hen imod og tilbagevendende bruge tid på at tale om processen. Her kan det også være vigtigt, at forskningscirkellederen finder en god balance mellem at skabe en tillidsfuld stemning på cirkelmøderne (symmetrisk relation) og at træde i karakter som faglig garant og erfaringsperson (asymmetrisk relation) for at give deltagerne den fornødne tryghed til at hvile i processen og tro på, at der er en rød tråd i deres arbejdsproces – også selv om de ikke nødvendigvis kan få øje på den hele tiden. Denne potentielle svaghed, som det proces- og deltagelsesorienterede arbejde kan bevirke, ses oftest i starten af et forløb og vil således i den kommende periode formentlig ikke fylde så meget.

At have ledelsesopbakningen

Det, at have sin ledelses opmærksomhed og opbakning, er helt centralt for projektets fremdrift og succes (se fx Hecksher 2014). I dette forskningscirkelprojekt er det mit indtryk, at lederne i rigtig mange af UU-centrene udviser stor interesse og bakker forskningscirkelprojektet op. Til vores møder har vi ofte haft fornøjelsen af at have en UU-centerleder til at byde os velkommen, og nogle gange har lederne spist frokost sammen med cirklen. Enkelte steder har lederne været så interesserede i arbejdet, at de har ønsket at deltage i hele eller dele af mødet. Dette har været med begrænset succes. Nok er det godt, at lederne er interesserede i arbejdet og gerne vil vide mere og bidrage til det, men det er svært at opretholde et åbent diskussionsmiljø, hvor alle vejledere skal kunne udtrykke sig frit, når der sidder en potentiel eller faktisk arbejdsgiver i rummet. Derfor har vi valgt i fremtiden at begrænse lederens deltagelse til at de højst kan være til stede under mødets start og under det faglige oplæg.

UU-lederen har en afgørende rolle i forhold til, at de vejledere, der deltager i forskningscirklen, får nogle gode arbejdsbetingelser. Langt de fleste vejledere oplever, at der er afsat de nødvendige ressourcer til forskningscirkelarbejdet, men der er også enkelte vejledere, der ikke oplever dette. Det er vigtigt, at der i den kommende periode bliver samlet op på dette område, så alle vejledere oplever, at der er ressourcer til at de kan deltage i cirkelarbejdet. Hertil kommer, at det er vigtigt at 'holde lederne

til ilden'. Dette kan fx ske ved at informere og inddrage UU-centret i processen. Noget både vejlederne og BFAU kan bidrage til.

3.2. Refleksioner og status

Som det ovenstående sammendrag af cirklernes arbejde viser, skrider arbejdet i alle tre forskningscirkler planmæssigt fremad. Som forskningscirkelleder oplever jeg, at der blandt deltagerne er en entusiasme og et engagement til alle cirkelmøderne, der gør det til en både fagligt og læringsmæssigt spændende proces at være en del af. Forskningscirklerne har struktureret deres arbejde så de i den første del af projektperioden har fokuseret på at få læst tekster og diskuteret og reflekteret over teoretiske og case-orienterede problemstillinger. Dette for at sikre en faglig opkvalificering af vejlederne samt skabe en fælles forståelse og referenceramme for arbejdet i cirklerne. Nogle vejledere har tydeligt givet udtryk for, at de er glade for at have tid og rum til at reflektere og få ny inspiration og nye perspektiver på deres arbejde. For andre vejledere har det været mere udfordrende, og jeg har som forskningscirkelleder kunne mærke, at der blandt nogle har været en utålmodighed knyttet til en lyst til at komme i gang med at afprøve noget. Dette er meget forståeligt, da vejledere i deres arbejde er vant til at være handlingsorienterede. Vi ved fra tidligere forskningscirkelprojekter (bl.a. Preventing dropout), at praktikernes arbejdsbetingelser gør, at de ofte må 'handle først og tænke bagefter'. Derfor er det ikke overraskende, hvis nogle af deltagerne er utålmodige og savner at se et hurtigt resultat af det, de har læst/diskuteret/reflekteret over. Måske derfor skiver en af deltagerne på gruppens FB-side 'nu rykker vi' efter 5. cirkelmøde. Til dette møde er deltagerne nemlig blevet bedt om at designe et pilotprojekt (jf ovenstående afsnit om cirkelmøderne), og flere gav udtryk for en glæde over at skulle omsætte forårssemesterets teoretiske arbejde i cirklerne til noget konkret og handlingsorienteret. Det er et rigtig godt udgangspunkt for efterårssemesterets arbejde i cirklerne, hvor der vil komme til at være fokus på at udvikle, nytænke og afprøve. Der vil stadig være en teoretisk/faglig dimension i arbejdet, på den måde at deltagerne vil komme til at læse fagtekster til hver gang, men tanken er at give deltagerne en mulighed for at komme i dybden med de temaorienterede problemstillinger, som deltagerne og deres UU-center gerne vil have belyst og udviklet på. Da det er et grundelement i forskningscirklerne, at det i høj grad er deltagerne, der skal bestemme hvordan og med hvad der skal arbejdes, er det ikke muligt på nuværende tidspunkt at forudsige præcist, hvad der vil ske, og hvilke retninger deltagerne vælger at gå i.

Men hvad er det så, vi kan være sikre på, at vejlederne/forskningscirkeldeltagerne kan, når de i foråret 2017 har gennemført forløbet? De skal ikke blive forskere, sådan som navnet 'forskningscirkel' ellers kunne antyde. Et af målene med arbejdet er, at vejlederne får en ny viden ved at indgå i en forskningsproces. Det er den proces, vejlederne er midt i lige nu. De har opbygget og vil fortsætte med at opbygge en faglighed inden for hvert deres område, og de er i fuld gang med at formulere relevante og praksisnære problemstillinger, som de kan bruge til at undersøge og nytænke vejledningen på UU-centrene. Målet er også, at vejlederne skal føle ejerskab over for den nye viden og føle ansvar i forhold til at sprede den som en slags forandringsagenter. For at styrke deltagerens vidensdeling er det vigtigt, at vejlederne i den kommende periode har fokus på, at der skal laves et produkt.

Hvis ellers vejlederne og deres ledere fortsætter i samme spor, som vi hidtil har oplevet, så tyder alt på, at der kommer nogle spændende og gennearbejdede produkter ud af de tre forskningscirklers arbejde, som kan danne basis for næste fase i indsats 2.